

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра екологічного права

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«Правові аспекти кліматично нейтральних та розумних міст»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Спеціалізація – ОПП «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Харків 2024

Силабус навчальної дисципліни «Правові аспекти кліматично нейтральних та розумних міст» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2024. 25 с.

Розробники:

Копиця Євгенія Миколаївна – кандидатка юридичних наук, доцентка;
Суєтнов Євгеній Павлович – кандидат юридичних наук, завідувач кафедри;
Лозо Олена Вячеславівна – кандидатка юридичних наук, доцентка;
Туліна Ельбіс Євгенівна – кандидатка юридичних наук, доцентка;
Малохліб Олена Сергіївна – кандидатка юридичних наук, асистентка.

Затверджено на засіданні кафедри екологічного права,
протокол № 2 від 19 вересня 2024 р.

Завідувач кафедри – Суєтнов Євгеній Павлович,
кандидат юридичних наук, доцент

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Правові аспекти кліматично нейтральних та розумних міст
Вид навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Копиця Євгенія Миколаївна, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Контактний телефон	+380991948050
E-mail	ye.m.kopytsya@nlu.edu.ua
Консультації	за розкладом, затвердженим кафедрою на відповідний семестр
Онлайн консультації	На базі on-line платформи Zoom

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Правові аспекти кліматично нейтральних та розумних міст» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про правові засади переходу до кліматично нейтрального та розумного розвитку міст в умовах сучасних екологічних викликів. Курс поєднує вивчення міжнародних, європейських і національних нормативно-правових актів, що регулюють сферу кліматичної політики, сталого урбаністичного розвитку та цифровізації міського управління. Основна увага приділяється аналізу правових механізмів забезпечення екологічної безпеки, енергоефективності, цифрового врядування, а також участі громадськості у формуванні політики сталого міста. У межах дисципліни студенти опановують сучасні підходи до регулювання міського простору, використання відновлюваних джерел енергії, управління відходами, захисту клімату й розвитку екосистемних послуг у містах. Практична складова включає дослідження конкретних кейсів розумних міст. Окремий акцент при вивченні навчальної дисципліни зроблено на післявоєнній відбудові українських міст, що дозволить поглиблено дослідити унікальні виклики та можливості, з якими стикаються міські території України під час воєнного стану. Курс розглядає складні правові, політичні та практичні аспекти відбудови та переосмислення міст, які зазнали руйнівного впливу війни. Вивчення навчальної дисципліни

готує студентів до активної участі у формуванні правових основ сталого міського розвитку України, сприяє формуванню у майбутніх правників аналітичних, комунікативних та проєктних компетентностей, необхідних для розробки нормативно-правової бази у сфері регулювання кліматично нейтральних та розумних міст, а також правового супроводу кліматичних і смарт-міських ініціатив.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – набуття здобувачами вищої освіти знань про правові основи та принципи у сфері розвитку кліматично нейтральних та розумних міст, вивчення правових механізмів для створення безпечного, еколого-збалансованого та розумного міського середовища, формування у майбутніх правників основних умінь, навичок і світоглядних установок, необхідних для розуміння, інтерпретації та сприяння розвитку нормативно-правової бази у сфері кліматично нейтральних та розумних міст.

Завдання:

- формування необхідних сучасному юристу комплексу юридичних компетентностей;
- удосконалення вміння пошуку, обробки наукової та нормативної інформації;
- формування системи теоретичних знань про кліматично нейтральні та розумні міста;
- набуття навичок і знань, необхідних для розуміння, інтерпретації та сприяння розвитку нормативно-правової бази у сфері кліматично нейтральних та розумних міст;
- виявлення проблем, пов'язаних з реалізацією кліматично нейтральних і розумних ініціатив та їх вирішення на основі правових норм.

Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.

Міждисциплінарні зв'язки

Пререквізити: «Публічне право: сучасні доктрини в судовій правозастосовній практиці»; «Приватне право: сучасні доктрини в судовій правозастосовній практиці» «Порівняльне правознавство»;

Кореквізити; «Державна влада та місцеве самоврядування»; «Міжнародне екологічне право»; «Міжнародне кримінальне право»; «Професійна відповідальність правника»

Постреквізити: – .

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РНПД 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РНПД 2. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РНПД 3. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

РНПД 4. Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РНПД 5. Аналізувати національне законодавство України та оцінювати його ефективність в процесі реалізації ініціатив щодо кліматично нейтральних та розумних міст.

РНПД 6. Вміти самостійно розробляти правові документи, стратегії, які стосуються реалізації ініціатив щодо кліматично нейтральних та розумних міст.

РНПД 7. Розуміти роль органів державної влади та органів місцевого самоврядування, роль державно-приватного партнерства, роль громадськості у розвитку кліматично нейтральних міст та розумних міст.

РНПД 8. Проводити конструктивний діалог з представниками інших професійних груп, вміти ефективно співпрацювати, залучаючи різні зацікавлені сторони, для вирішення кліматичних проблем та побудови кліматично нейтральних та розумних міст.

РНПД 9. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РНПД 10. Демонструвати навички критичного мислення для того, щоб аналізувати, оцінювати та пропонувати рішення проблем з правової та управлінської точок зору у сфері реалізації ініціатив щодо кліматично нейтральних та розумних міст.

РНПД 11. Демонструвати знання та розуміння механізму подолання правових колізій в правозастосовній практиці.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в годинах)
1	Концептуальні основи кліматичної нейтральності міст.	Концептуальні основи кліматичної нейтральності міст.	14
2	Міжнародно-правові та європейські основи кліматично нейтрального міського розвитку.	Міжнародно-правові та європейські основи кліматично нейтрального міського розвитку.	14

3	Національні основи кліматично нейтрального міського розвитку.	Національні основи кліматично нейтрального міського розвитку.	12
4	Правові та інституційні засади формування кліматично нейтральних та розумних міст.	Правові та інституційні засади формування кліматично нейтральних та розумних міст.	14
5	Світовий досвід впровадження кліматично нейтральних та розумних міст.	Світовий досвід впровадження кліматично нейтральних та розумних міст.	14
6	Перспективи розбудови кліматично нейтральних та розумних міст в Україні.	Перспективи розбудови кліматично нейтральних та розумних міст в Україні.	12

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота (в годинах)
1	Міжнародно-правові та європейські основи кліматично нейтрального міського розвитку.	Міжнародно-правові та європейські основи кліматично нейтрального міського розвитку.	108
2	Національні основи кліматично нейтрального міського розвитку.	Національні основи кліматично нейтрального міського розвитку.	
3	Правові та інституційні засади формування кліматично нейтральних та розумних міст.	Правові та інституційні засади формування кліматично нейтральних та розумних міст.	

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- опрацювання лекційних та інших матеріалів, вивчення наукової та навчальної літератури, законодавчих актів України, судової та правозастосовної практики за темами навчальної дисципліни;
- підготовка до практичних занять;
- робота над окремими блоками навчальної дисципліни, які згідно з робочою програмою навчальної дисципліни винесені на самостійне опрацювання студентів;
- робота над вирішенням кейсів судової та правозастосовної практики;
- створення презентацій та виконання інших видів письмових робіт за темами навчальної дисципліни;
- тестування на платформі НЕІК;
- підготовка до всіх видів поточних контрольних випробувань;
- підготовка індивідуальних робіт (реферати, есе, статті, тези, презентації, кейси тощо);
- підготовка обов'язкової підсумкової індивідуальної письмової роботи (для студентів денної форми навчання);
- підготовка до підсумкового диференційованого заліку, а також до підсумкової атестації – Єдиного державного кваліфікаційного іспиту тощо.

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

1. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 09.05.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044#Text

2. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 11.12.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_801#Text
3. Паризька угода від 12.12.2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text
4. Конвенція про доступ до інформації, участі громадськості в процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, від 25.06.1998 р. (Орхуська конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
5. Європейський «зелений курс» (European Green Deal) URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
6. Пакет законодавчих ініціатив «Fit for 55» URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55/>
7. Urban Agenda for the EU. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/eu-regional-and-urban-development/topics/cities-and-urban-development/urban-agenda-eu_en
8. Регламент (ЄС) 2021/1119 Європейського Парламенту та Ради від 30 червня 2021 року, що встановлює основу для досягнення кліматичної нейтральності та вносить зміни до Регламентів (ЄС) № 401/2009 та (ЄС) 2018/1999 (Європейський кліматичний закон). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1119>
9. Регламент (ЄС) 2024/1991 Європейського Парламенту та Ради від 24 червня 2024 року про відновлення природи та внесення змін до Регламенту (ЄС) 2022/869. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1991&qid=1737905670638>
10. Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 р. про оцінку впливу певних планів і програм на навколишнє середовище. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0042>

11. Директива (ЄС) 2018/2001 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 року про сприяння використанню енергії з відновлюваних джерел. URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L2001&qid=1737905240503>

12. Директива (ЄС) 2018/2002 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 року про внесення змін до Директиви 2012/27/ЄС щодо енергоефективності. URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L2002&qid=1737905348455>

13. Директива (ЄС) 2018/844 Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 2018 року про внесення змін до Директиви 2010/31/ЄС про енергетичну ефективність будівель та Директиви 2012/27/ЄС про енергоефективність. URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0844&qid=1737905443533>

14. Директива 2003/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 травня 2003 року, що передбачає участь громадськості у розробці певних планів і програм, що стосуються довкілля, і вносить зміни щодо участі громадськості та доступу до правосуддя в Директивах Ради 85/337/ЄЕС та 96/61/ЄС. URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32003L0035&qid=1737906227145>

15. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

16. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

17. Про основні засади державної кліматичної політики: Закон України від 08.10.2024 р. № 3991-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text>

18. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1268-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

19. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05. 2017 р. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

20. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>

21. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

22. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#n17>

23. Про схвалення Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 р. № 483-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2024-%D1%80#Text>

24. Про затвердження Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року та плану заходів з його виконання: розпорядженням КМУ від 13.08.2024 №761-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text>

25. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>

26. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. № 373-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-р#Text>

27. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 820-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80#Text>

28. Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 р. № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1353-2024-%D1%80#Text>

29. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2024 р. № 1550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-2024-%D0%BF#Text>

Література

Основна література

1. Екологічне право : підручник / [А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, В. В. Шеховцов та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2024. 1008 с.

2. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с.

3. Сучасні теоретичні та прикладні засади права природокористування в національній еколого-правовій доктрині : монографія / за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2023. 912 с.

4. Гетьман А. П. Доктрина екологічного права та законодавства України: монографія. Харків: ТОВ «Оберіг», 2019. 336 с.

5. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 14: Екологічне право / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова), А. П. Гетьман (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2018. 776 с.

6. Birnie P., Boyle A. and Redgwell C. International law and the environment. 4th ed. Oxford: Oxford University Press, 2021. 904 p.

7. Dupuy, P. and Viñuales, J.. International environmental law. 2nd edn. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 522 p.

8. Fisher E., Lange B, and Scotford E. *Environmental Law: Text, Cases & Materials* 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2019. 888 p.
9. Hey E. *Advanced Introduction to International Environmental Law*. Cheltenham, UK etc.: Edward Elgar Publishing, 2016. 200 p.
10. Knox J. and Pejan R. *The human right to a healthy environment*. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press, 2019. 306 p.
11. Scotford E. *Environmental Principles and the Evolution of Environmental Law*, Oxford: Hart Publishing, 2017. 320 p.
12. Kati Kulovesi, Sebastian Oberthür, Harro van Asselt, Annalisa Savaresi. The European Climate Law: Strengthening EU Procedural Climate Governance? *Journal of Environmental Law*, Volume 36, Issue 1, March 2024, Pages 23–42. DOI: <https://doi.org/10.1093/jel/eqad034>.
13. Farber, Daniel A., and Cinnamon P. Carlarne. *Climate Change Law: Concepts and Insights*. St. Paul, MN: Foundation Press, 2018.
14. Ievgeniia Kopytsia. The Legal Landscape of Climate Change in Ukraine: Challenges and Prospects, in Hasrat Arjjumend (ed), *Advances in Environmental Law* (TGI Books/ The Grassroots Institute, Montreal/Vancouver, Canada, 2024), pp. 275-302. ISBN: 978-1-7778455-2-0. <https://doi.org/10.33002/enrlaw-333/c10>
15. Kopytsia Y., Tulina E. Legal Regulation of Invasive Alien Species with Regards to Climate Change in Ukraine. *Problems of Legality*. 2021. № 155. P. 110–123. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.155.243496>
16. Kopytsia I. The Legal Regulation of Climate Change in Ukraine: Issues and Prospects. *Journal of Environmental Law and Policy*. 2021. Vol. 001. 105–125. URL: <https://doi.org/10.33002/jelp001.05>
17. Samoilenko, V., Kopytsia, I., Belevtseva, V., Skulysh, Y., Shumilo, O. Conceptual basis of national energy security against the backdrop of global challenges. *Journal of Security and Sustainability*. 2020. Issue 10(1). 329–343. URL: [https://doi.org/10.9770/jssi.2020.10.1\(24\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2020.10.1(24))
18. Yevhenii P. Suietnov. Implementation of the Ecosystem Approach as a Necessary Condition for Ensuring the Constitutional Human Right to a Safe

Environment for Life and Health. Wiadomości lekarskie. 2020;73(9 p. II):2062–2067. DOI: 10.36740/WLek202009231

19. Копиця Є. М., Огієнко М. Актуальні питання правового регулювання у сфері зміни клімату в Україні. *Concepts for the development of society's scientific potential*. 2021. С. 294–304. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.21-22.11.2021.036>

20. Суєтнов Є. П. Екосистемний підхід у міжнародному екологічному праві: від ідеї збереження природних екосистем до появи цілісної концепції. *Проблеми законності*. 2022. Вип. 157. С. 116–146. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.157.256982>.

21. Гетьман А. П., Анісімова Г. В. Кліматичне законодавство і правовідносини: сучасний стан та перспективи розвитку в контексті забезпечення національної безпеки. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 162. С. 6-37.

22. Європейський зелений курс і кліматична політика України : аналіт. доп. / [С. П. Іванюта, Л. М. Якушенко] ; за заг. ред. А. Ю. Сменковського. Київ : НІСД, 2022. 95 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2022.12> (дата звернення: 09.07.2024).

23. Governing climate neutrality transitions at the urban level: A European perspective / D. Shtjefni та ін. *Cities*. 2024. Т. 148. URL: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.104883>

24. Fishman T. D., Flynn M. Using public-private partnerships to advance smart cities. Deloitte Center for Government Insights: London, UK. 2018. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Public-Sector/gx-ps-public-private-partnerships-smart-cities-funding-finance.pdf>

25. Clark J. Uneven innovation: The work of smart cities. Columbia University Press, 2020. DOI: [10.7312/clar18496](https://doi.org/10.7312/clar18496)

26. Quan, Xiangyu & W. Solheim, Marte C. (2023). Public-private partnerships in smart cities: A critical survey and research agenda. *City, Culture and Society*. No 32. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877916622000522>

27. Позднякова А. М. Впровадження концепції розумних сталих міст в Україні: особливості та рекомендації. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 2 (2). С. 49-57. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_2\(2\)_10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_2(2)_10)

28. Senior, C., Temeljotov Salaj, A., Johansen, A., Lohne, J. Evaluating the Impact of Public Participation Processes on Participants in Smart City Development: A Scoping Review. *Buildings*. 2023, 13, 1484. URL: <https://doi.org/10.3390/buildings13061484>

29. Wu, Z., Zhao, Z., Gan, W., Zhou, S., Dong, W., & Wang, M. (2023). Achieving carbon neutrality through urban planning and design. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20 (3), 2420. <https://doi.org/10.3390/ijerph20032420>

30. Данилишин В. І, Стефанків О. М, Ціжма О. А. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства та пропозиції щодо його вдосконалення в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 332–336. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/70.pdf>

31. Hacker, P. & Neyer, J. (2023). Substantively smart cities – Participation, fundamental rights and temporality. *Internet Policy Review*, 12 (1). URL: <https://policyreview.info/pdf/policyreview-2023-1-1696.pdf>

32. Oliukha V. H. CERTAIN ASPECTS OF ECONOMIC AND LEGAL STIMULATION OF SMART CITY DEVELOPMENT. *Juridical scientific and electronic journal*. 2024. No. 10. P. 137–140. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/31>

33. Adenekan, O. A., Ezeigweneme, C., & Chukwurah, E. G. (2024). The evolution of smart cities: Integrating technology, governance, and sustainable development. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(5), 891-902. <https://doi.org/10.51594/ijarss.v6i5.1131>

34. Attah, R. U., Garba, B. M. P., Gil-Ozoudeh, I., & Iwuanyanwu, O. (2024). Strategic partnerships for urban sustainability: Developing a conceptual framework for integrating technology in community-focused initiatives. *GSC Advanced*

Research and Reviews, 21(2), 409-418.
<http://dx.doi.org/10.30574/gscarr.2024.21.2.0454>

35. Beretta, I., & Bracchi, C. (2023). Climate-neutral and smart cities: A critical review through the lens of environmental justice. *Frontiers in Sociology*, 8, Article 1175592. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1175592>

36. Petre, I., Iordache, D., Marinescu, I. A., & Zamfiroiu, A. (2024). Long-term strategy for smart cities governance projects across Europe. *Informatica Economica*, 28(1). <https://www.researchgate.net/>

37. Kropp, C., Ley, A., Ottenburger, S. S., & Ufer, U. (2021). Making intelligent cities in Europe climate-neutral: About the necessity to integrate technical and socio-cultural innovations. *Journal for Technology Assessment in Theory and Practice*, 30(1), 11-16. <http://dx.doi.org/10.14512/tatup.30.1.11>

38. Lytras, M. D., & Șerban, A. C. (2020). E-government insights to smart cities research: European Union (EU) study and the role of regulations. *IEEE Access*, 8, 65313-65326. <http://dx.doi.org/10.1109/ACCESS.2020.2982737>

39. Núñez Ferrer, J., Taranic, I., Veum, K., & van den Oosterkamp, P. (2017). The making of a smart city: Policy recommendations. Brussels: Smart Cities Information System (SCIS), Centre for European Policy Studies (CEPS), Energy Research Centre of the Netherlands (ECN). URL: https://smart-cities-marketplace.ec.europa.eu/sites/default/files/2021-04/the_making_of_a_smart_city_-_policy_recommendations.pdf

Додаткова література

1. Як ЄС прагне досягти кліматичної нейтральності у понад 100 містах до 2030 року та які можливості є для України? *Екодія*. URL: <https://ecoaction.org.ua/iak-es-prahne-klim-nejtralnosti.html>

2. Українські громади та адаптація до зміни клімату (звіт за результатами онлайн-опитування). URL: https://enefcities.org.ua/upload/files/Publications/Analytics/zvit_climateadapt.pdf

3. Зміна клімату та мешканці України: особливості громадської думки

та комунікації. Аналітична записка. *Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля»*, 2024. URL: https://climateoffice.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/Climate-survey_final_uk.pdf

4. Хав'єр Сіфуентес-Фаура. Повоєнна відбудова України: Розбудова розумних міст та урядів через план реконструкції на засадах сталого розвитку (2023). URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0959652623024812>

5. The New Leipzig Charter: The transformative power of cities for the common good. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/new_leipzig_charter/new_leipzig_charter_en.pdf

6. 100 Climate-Neutral and Smart Cities by 2030. *Research and innovation*. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/d2eb2069-3b4a-4015-9801-7daab749d31b_en?filename=cities_mission_implementation_plan.pdf

7. NetZeroCities – Knowledge Repository. *NetZeroCities*. URL: <https://netzerocities.app/knowledge>

8. Європейський Союз. «NetZeroCities»: підтримка кліматичних ініціатив у містах. URL: <https://netzerocities.eu>

9. Focus and Discussion groups | Smart Cities Marketplace. *Investing in a sustainable and green urban future | Smart Cities Marketplace*. URL: <https://smart-cities-marketplace.ec.europa.eu/networked-community/focus-and-discussion-groups>

10. 5 Examples of Smart City Partnerships That the Public and Private Sectors Can Engage In. – The Smart city Journal. URL: <https://www.thesmartcityjournal.com/en/cities/5-examples-of-smart-city-partnerships-that-the-public-and-private-sectors-can-engage-in>

11. The New Leipzig Charter: The transformative power of cities for the common good. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/brochure/new_leipzig_charter/new_leipzig_charter_en.pdf

12. Seoul Metropolitan Government. Sharing City Seoul Initiative. URL: <https://english.seoul.go.kr>
13. Torino Smart City. Офіційний сайт. URL: <http://www.torinosmartcity.it>
14. Articles on energy communities in Italy. Renewable Energy Journal. URL: <https://www.sciencedirect.com>
15. Carrión, A. R., Vanhuysse, F., & Agerström, M. (2022). Technical solutions for climate-neutral cities. URL: <https://www.sei.org/wp-content/uploads/2022/05/technicalsolutionscimateneutralcities-vcf-april2022.pdf>

Інтернет-ресурси:

Сайт наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – <http://library.nlu.edu.ua/>

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://nbuv.gov.ua>

Офіційний веб-портал Верховної Ради України – <https://www.rada.gov.ua>

Офіційний сайт Кабінету Міністрів України – <http://kmu.gov.ua>

Сайт ООН – <https://www.un.org>

Офіційний сайт Європейської комісії.
https://commission.europa.eu/index_en

Веб-сайт Агенції з питань підтримки державно-приватного партнерства.
<https://pppagency.gov.ua/uk/about/>

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри екологічного права. URL: <https://neik.nlu.edu.ua/moodle/course/view.php?id=339>

Вимоги викладача

Студенти *повинні*:

- виконувати завдання згідно навчального плану;
- бути присутніми на лекціях, практичних заняттях, колоквіумах та на інших формах навчання;
- здійснювати підготовку до практичних занять, виконувати

передбачені письмові завдання;

- опрацьовувати обов'язкові літературу та інші інформаційні джерела
- виконувати самостійну та індивідуальну роботи;
- додержуватися вимог академічної доброчесності, не допускати повторюваності та плагіату;
- дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників навчального процесу;
- бути уважним, зваженим, дотримуватися дисципліни і часових меж лекційних та практичних занять.

Студентам *рекомендується*:

- брати активну участь в обговоренні питань та завдань на практичних заняттях;
- відпрацьовувати пропущені заняття;
- відвідувати консультації викладача з метою уточнення та поглиблення отриманих знань;
- вивчати додаткову літературу з навчальної дисципліни;
- ознайомитися з судовою та правозастосовною практикою.

Викладач *бере до уваги*:

- участь студента у роботі наукового гуртка, студентських наукових конференціях та інших наукових заходах;
- виконання студентом науково-дослідницьких робіт;
- наявність наукових публікацій студента;
- проходження студентом стажування та використання інших форм академічної мобільності;
- досвід практичної роботи студента за профілем дисципліни.

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого»

(https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Контрольні заходи результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Правові аспекти кліматично нейтральних та розумних міст» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів або іншій визначеній викладачем (тьютором) формі.

Протягом семестру здобувачі вищої освіти виконують самостійну роботу у формі підготовки індивідуальної роботи (реферат, стаття, тези доповіді, презентація, вирішення кейсів тощо) та обов'язкової індивідуальної підсумкової письмової роботи (для здобувачів освіти очної форми навчання).

Теми індивідуальних завдань:

1. Міжнародно-правові основи переходу до кліматично нейтральних міст. Роль Європейського зеленого курсу.

2. Правові механізми досягнення цілей сталого розвитку на муніципальному рівні.

3. Кліматична нейтральність як принцип екологічного права України: стан та перспективи закріплення.

4. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері енергетичної та кліматичної політики.

5. Роль муніципальних стратегій і програм у правовому забезпеченні розбудови кліматично нейтральних та розумних міст.

6. Судова практика України щодо захисту права на безпечне довкілля в урбанізованому середовищі.

7. Правове регулювання розвитку відновлюваних джерел енергії у містах України.

8. Правові механізми впровадження енергоефективних стандартів у будівництві житлових та громадських будівель.

9. Правові механізми контролю за дотриманням екологічних стандартів на рівні міста.

10. Державно-приватне партнерство у впровадженні розумних технологій: правовий вимір.

11. Громадські ініціативи як інструмент реалізації цілей сталого розвитку в містах.

12. Цифрові технології у сфері поводження з відходами: правовий аспект.

13. Правове забезпечення розвитку «зелених» зон і міських екосистем.

Індивідуальна підсумкова письмова робота передбачає розробку «Стратегії переходу до кліматичної нейтральності для обраного українського міста» з урахуванням: поточного стану та викликів; міжнародного досвіду; наявних ресурсів та можливостей; правових та фінансових механізмів; планів імплементації та моніторингу.

Максимальна кількість балів за індивідуальну роботу (реферат, стаття, тези доповіді, презентація, вирішення кейсів тощо) – 10 балів.

Максимальна кількість балів за результатами захисту обов'язкової індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Критерії оцінювання з дисципліни «Правові аспекти кліматично нейтральних та розумних міст»

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Контрольна робота	Max 15	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	10	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Оцінка індивідуальної роботи студентів:		
Реферат	Max 5	Питання плану реферату висвітлені повно. Проаналізовані представлені в навчальній та науковій літературі погляди щодо предмета дослідження; на основі їх порівняльної оцінки висловлене особисте ставлення автора до кожного з них, а також дана особиста оцінка запропонованим у літературі пропозиціям стосовно шляхів вирішення таких проблемних питань, які стосуються теми, та (або) висловлені власні пропозиції.
	4	Переважає більшість питань плану реферату висвітлена повно та точно. Одне з питань розкрито недостатньо повно або при його висвітленні допущена суттєва помилка. Проаналізовані основні літературні джерела, рекомендовані кафедрою при написанні роботи на відповідну тему.
	3	Питання плану теми висвітлені поверхово. При написанні реферату використана незначна кількість монографічних та нормативних джерел із числа рекомендованих кафедрою. При розкритті питань плану допущені грубі помилки.
	Min 0	Тема реферату не розкрита або в ній виявлено плагіат.
Стаття	Max 10	Наукова стаття рецензується науковим керівником і зараховується публікація статті у фаховому науковому виданні.

	Min 0	Незадовільний рівень виконання роботи.
Тези доповіді	Max 8	Тези рецензується науковим керівником і зараховується публікація тез доповіді на студентській науково-практичній конференції.
	Min 0	Незадовільний рівень виконання роботи.
Презентація	Max 6	Презентація чітко та послідовно розкриває зміст питання, є повною та інформативною.
	Min 0	Незадовільний рівень виконання роботи.
Вирішення кейсів	Max 6	Вирішення кейсу спрямовано на аналіз фабул судової або правозастосовної практики з висловленням свого власного ставлення до досліджуваного питання та висловленням пропозиції щодо розв'язання проблеми.
	3	Вирішення кейсу фрагментарно розкриває ключову ідею, містить змістовні помилки, недостатнє обґрунтування досліджуваного питання.
	Min 0	Не представлено власного розв'язання проблеми.
Оцінка обов'язкової індивідуальної підсумкової письмової роботи	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	5	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.

		для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	60	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на питання на заліку.
не зараховано	55	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Немоżliвість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34